त्रुट् 4, 6 P. (त्रुट्यति, त्रुटति, त्रुटित) To tear, break, fall asunder, snap, be split (fig. also); गद्गदगलत्त्रुट्यद्विलीनाक्षरम् Bh. 3. 8; 1. 96; अयं ते बाष्पौघस्त्रुटित इव मुक्तामणिसरः U. 1. 29 (v. l.).

त्रुटिः, -टी *f.* [त्रुट्-इन् वा ङीप्] 1 Cutting, tearing. -2 A small part, an atom. -3 A very minute space of time equal to $\frac{1}{4}$ of a *Kṣaṇa*; or $\frac{1}{2}$ of a *Lava*; Mb. 1. 25. 14; Bhāg. 10. 13. 40. -4 Doubt, uncertainty. -5 Loss, destruction. -6 Small cardamoms (the plant).

त्रुटित *p. p.* Cut, broken, divided, split &c. अयं तावद् बाष्पस्त्रुटित इव मुक्तामणिसरः U. 1. 29.

त्रोटिः *f.*, **-टी** A bill, beak. **-Comp.** **-हस्तः** a bird.

त्रुप् (फ्,) त्रुम्प् (म्फ्) 1 P. (त्रोपति &c.) To hurt, kill.

त्रेता 1 A triad, triplet. -2 The three sacred fires taken collectively (गार्हपत्य, दक्षिण and आहवनीय); cf. Ms. 2. 231; Bhāg. 9. 14. 44; त्रेताग्निधूमाग्रमनिन्द्यकीर्तेस्तस्येदमाक्रान्तविमानमार्गम् R. 13. 37. -3 A particular throw at dice, a cast of three or trey; त्रेताहृतसर्वस्वः Mk. 2. 8. -4 The second of the four Yugas of the Hindus; see युग.

त्रेधा *ind.* Trebly, in three ways or parts; तदेकं सत्रेधाख्यायते Śat. Br.; Bṛi. Up. 1. 2. 3; (नमः) तुभ्यं त्रेधा स्थितात्मने R. 10. 16.

त्रै 1 Ā. (त्रायते, त्रात or त्राण) To protect, preserve, rescue or save from, defend from (usually with abl.); क्षतात्किल त्रायत इत्युदग्रः क्षत्रस्य शब्दो भुवनेषु रूढः R. 2. 53; Bg. 2. 40; Ms. 9. 138; Bk. 5. 54; 15. 120. -with परि to save &c.; परित्रायस्व, परित्रायस्व (in dramas).

त्राण *p. p.* [त्रै कर्मणि क्त, भावे ल्युट् वा] Protected, guarded, preserved, saved. **-णम्** 1 Protection, defence, preservation; आर्तत्राणाय वः शस्त्रं न प्रहर्तुमनागसि Ś. 1. 11; R. 15. 3; Māl. 9. 26. -2 Shelter, help, refuge. -3 Protecting, preserving. -4 An armour.

त्रात *p. p.* Preserved, saved, protected. **-तम्** Protection.

त्रातृ *a.* 1 A guardian, defender, protector. -2 Protecting, defending.

त्रैकालिक *a.* (**-की** *f.*) Relating to the three times, *i. e.* past, present, and future.

त्रैकाल्यम् 1 The three times, past, present, and future, or sunrise, noon and sunset; कुर्यात्परिचयं योगे त्रैकाल्ये नियतो मुनिः Mb. 12. 240. 25. -2 Tripartition. -3 A triad. -4 The three states (growth, maintenance and decay); Hariv.

त्रैगुणिक *a.* (**-की** *f.*) Triple, three-fold.

त्रैगुण्यम् 1 The state of consisting of three threads, qualities &c. -2 Triplicity. -3 The three Guṇas or properties (सत्त्व, रजस् and तमस्) taken collectively; त्रैगुण्योद्भवमत्र लोकचरितं नानारसं दृश्यते M. 1. 4.

त्रैतम् Ved. A triad.

त्रैदशिक *a.* Divine; relating to the gods; Ms. 2. 58. **-कम्** The part of the hand sacred to the gods.

त्रैध *a.* Threefold, triple.

त्रैनिष्किक *a.* Worth three niṣkas.

त्रैपुरः 1 The Tripura country. -2 A ruler or inhabitant of that country.

त्रैपुरुष: *a.* (**-षी** *f.*) Extending to the three male generations.

त्रैमातुरः An epithet of Lakṣmaṇa; त्रैमातुरः कृत्स्नजितास्त्रशास्त्रःसख्यङ् रतः श्रेयसि लक्ष्मणोऽभूत् Bk. 1. 25. Lakṣmaṇa is so called because he was born to his mother Sumitrā on her eating the sacrificial oblation given to her by her two co-wives, Kausalyā and Kaikeyī.

त्रैमासिक *a.* (**-की** *f.*) 1 Three months old; तोकेन जीवहरणं यदुलूकिकायास्त्रैमासिकस्य च पदा शकटोऽप्रवृत्तः Bhāg. 2. 7.27. -2 Lasting for or occurring every three months. -3 Quarterly.

त्रैमास्यम् A period of three months.

त्रैराशिकम् The rule of three (in Math.).

त्रैराशिक *a.* Relating to 3 zodiacal signs.

त्रैलोकः An epithet of Indra.

त्रैलोक्यम् The three worlds taken collectively. **-Comp.** **-चिन्तामणिः** a patent medicine in Āyurveda. **-प्रभवः** N. of Rāma; प्रसूतिं चकमे तस्मिंस्त्रैलोक्यप्रभवोऽपि यत् R. 10. 53. **-बन्धुः** the sun; यो वालिनः शौर्यनिधेरमित्रस्त्रैलोक्यबन्धोस्तपनस्य सूनुः P. R. 6. 42. **-विजया** intoxicating potion prepared from hemp.

त्रैवर्गिक *a.* (**-की** *f.*) Relating to the three objects of life (धर्म, अर्थ and काम); Bhāg. 3. 32. 18; cf. त्रिवर्ग.

त्रैवर्णः, -त्रैवर्णिक *a.* (**-की** *f.*) Relating to the first three castes. **-कः** A member of the first three castes.

त्रैवर्षिकः *a.* (**-की** *f.*) 1 Three years old. -2 Lasting for three years &c.; also त्रैवार्षिक; यस्य त्रैवार्षिकं भक्तं पर्याप्तं भृत्यवृत्तये Ms. 11. 7.

त्रैविक्रम *a.* (**-मी** *f.*) Belonging to Trivikrama or Viṣṇu; R. 7. 35. श्रेयस्त्रैविक्रमस्ते वितरतु विबुधद्वेषिणां कालदण्डः Dk. 1. 1; Relating to the three steps of Viṣṇu; जानामि वारुणाँल्लोकान्विष्णोस्त्रैविक्रमानपि Rām. 4. 58. 13. **-मम्** The three steps of Viṣṇu.

त्रैविद्यम् 1 The three Vedas. -2 The study of the three Vedas. -3 An assemly of Brāhmaṇas familiar with the three Vedas. -4 The three sciences. **-द्यः** A